

DØR DANSK FAGET

|

Kommunikation er ikke, hvad det har været. Og det burde danskfaget heller ikke være. Lektor Jeppe Bundsgaard fra Institut for Didaktik, DPU, Aarhus Universitet, fortæller om de store udfordringer – og muligheder, som den digitale udvikling stiller danskfaget over for.

DEN DIGITALE TIDSALDER

?

* ”Vi skal uddanne til elevernes fremtid, ikke til fagenes fortid,” så kort udtrykker Jeppe Bundsgaard målet for ethvert fag. Og konsekvenserne af dette synspunkt er ifølge Jeppe Bundsgaard dramatiske, for vi må i en vis forstand starte forfra med danskfaget i lyset af informations- og netværkssamfundet. Eller som Jeppe Bundsgaard selv formulerer det: ”Vi må begynde selvransagelsen med at spørge, hvordan vi kan bruge de mange gode tilgange, metoder og redskaber, som danskfaget har udviklet, til at uddanne eleverne til en helt anden tid end den, danskfaget blev udviklet til.”

Læs som en arkæolog

I informationssamfundet er læsning ikke længere bare læsning. Sådan noget som informationsøgning på nettet er f.eks. også læsning. Men det er en helt ny form for læsning. Jeppe Bundsgaard forklarer:

”At læse et søgeresultat på Google og finde den relevante tekst kræver en form for fragmentlæsning. Man skal, nærmest som arkæologernes læsning af potteskår, kunne danne sig et indtryk af teksterne, der gemmer sig bag de korte tekstuddrag, som søgeresultatet angiver. Hvis ikke man evner den form for læsning, vil man hurtigt komme til at læse alt for meget tekst, som man ikke skal bruge til noget. Man skal faktisk lære fragmentlæsning for at slippe for at læse.

Og fragmentlæsning er blot én af de mange nye måder, vi skal lære at læse på. Tænk bare på, hvor mange forskellige måder man skal læse på for at kunne finde rundt på en hjemmeside.”

Men én ting er at kunne fragmentlæse. En anden vigtig ting er at kunne forholde sig til det, man finder på nettet. Tidligere var der en lang række såkaldte gatekeepers som forlagsredaktører, diverse fagudvalg, skolebibliotekarer og de enkelte lærere. Alle sikrede de, at ting, som nåede frem til eleverne, var af en vis kvalitet, relevans og formidlet i en tilgængelig form. De led er væk på internettet. Det stiller endnu større krav til elevernes evne til at forholde sig selvstændigt og kritisk til det, de finder.

”Det er helt afgørende at få udviklet elevernes kommunikationskritiske kompetence,” understreger Jeppe Bundsgaard og forklarer videre, hvordan det bl.a. indebærer, at man skal lære eleverne at være mistænksomme over for det, de finder på nettet.

”Det kan måske lyde lidt underligt at skulle lære børn at være mistænksomme, men det er helt nødvendigt. De skal lære, at tekster og hjemmesider fra nettet ikke nødvendigvis vil dem noget godt. Og de skal lære at gennemskue manipulationen. Det kræver en høj grad af sproglig opmærksomhed. Du skal være i stand til at læse bag om teksten. I forhold til denne udfordring kan vi trække på traditionelle danskfaglige kompetencer i sprog- og reklameanalysen.”

IT KAN UNDERSTØTTE PROJEKTARBEJDE

Ekstra Bladets webtjeneste Redaktionen er et eksempel på, hvorledes it kan afhjælpe nogle af de klassiske problemer med projektarbejde i skolen. På Redaktionen kan skoleklasser lave en avis, der skrives, redigeres og layouts online og sendes til Ekstra Bladet, som får den trykt i 1.000 eksemplarer – helt gratis for eleverne og skolen.

Kaos håndteres...

Redaktionen er opbygget, så den reproducerer de faser, en redaktion kommer igennem undervejs i arbejdet med at skrive en avis. Eleverne støttes således gennem webtjenestens opbygning til at få struktur på processen. F.eks. foreslår systemet, hvornår de forskellige opgaver skal gå i gang, og hvornår de har deadline. Når de enkelte elever har afsluttet deres opgave, markerer de det, og det fremgår nu af en oversigt, at opgaven er afsluttet. For læreren er det en stor hjælp, fordi hun nu kan få overblik over alle elevers arbejde ved at se i tidsplanen og ved at besøge de enkelte redaktioner, hvor læreren har adgang til elevernes arbejde. Med den viden kan hun sætte ind der, hvor der er behov for hendes bistand.

...og fagligheden integreres

I hver fase af arbejdet med at lave avisen fungerer tjenesten endvidere som en interaktiv assistent, der stiller strukturerende spørgsmål og præsenterer eleverne for centrale redskaber fra det journalistiske arbejde. Derved inddrages de faglige begreber og metoder i projektarbejdet netop på det tidspunkt og i den sammenhæng, som eleverne skal bruge dem i. Det kan f.eks. være i forbindelse med at lave et interview. Den interaktive assistent vil så bl.a. spørge eleverne om, hvem de vil interviewe, hvilke spørgsmål de vil stille og hvorfor. Samtidig vil den introducere en række relevante faglige begreber såsom f.eks. forskellen på åbne og lukkede spørgsmål. Når eleverne har været igennem den interaktive assistent, samles de relevante svar i en oversigt, der kan fungere som en interviewguide, de kan diskutere med deres lærer. Derigennem bliver lærerens opgave at fungere som faglig konsulent.

Redaktionen findes på www.ekstrabladet.dk/skole se også 'Computeren overtager styringen' i Asterisk nr. 38

Eleverne tror selv på myten

Men er det overhovedet en opgave for skolen at lære eleverne at håndtere de nye teknologier og kommunikationsformer? Klarer de ikke fint det selv – endda bedre end de voksne? Jeppe Bundsgaard mener, at spørgsmålet til dels bygger på en myte. Men desværre har myten magt over eleverne:

”Problemet er, at eleverne selv tror på den myte. De tror, at de kan det hele. Men går man ud i skolerne og ser, hvordan det foregår, når eleverne sendes ind til computerne for at finde information på nettet, så er det fortlivende at se, hvad der sker. Enten finder de ingenting, noget irrelevant eller noget, der simpelthen er forkert. Spørger man eleverne, hvad det skyldes, er det typiske svar: ”Opgaven er åndssvag”. Det skyldes ifølge eleverne selv aldrig deres manglende kundskaber. Så mindstemålet må være, at vi får skabt en bevidsthed hos eleverne om, at det kræver kompetencer og redskaber at begå sig på nettet,” siger Jeppe Bundsgaard. Han slår samtidig fast, at de nye udfordringer kræver, at danskfaget får et bredere perspektiv på, hvad kommunikation er.

”Danskfaget må forholde sig til de mange nye medier og kommunikationsformer. Og det kan faget også godt, for det er på mange måder de samme kompetencer og indsigter, som allerede er udviklet i danskfagligt regi, vi skal trække på. De skal blot vægtforskydes og opdateres i forhold til de nye udfordringer, vi står over for.”

Vi skal ikke have flere it-kurser

Ifølge Jeppe Bundsgaard er det ikke kun i en abstrakt diskussion af, hvilke kompetencer danskfaget skal bibringe eleverne, at man må medtænke udviklingen inden for informations- og netværksamfundet. Også i selve måden at undervise på skal man blive bedre til at udnytte de muligheder, teknologien rummer. Jeppe Bundsgaard konkretiserer:

”It kan først og fremmest understøtte og udvikle nogle af de progressive undervisningsformer, som vi gerne vil se i skolerne. Projektarbejde har f.eks. i lang tid været noget, man gerne ville. Men det har været meget svært at håndtere for både elever og lærere, ligesom det faglige indhold i projekterne til tider har været svært at få øje på. Her kan computeren og forskellige it-redskaber være en stor hjælp.”

Et konkret eksempel er Ekstra Bladets webtjeneste Redaktionen, se faktaboks. Her holder webtjenestens styr på projektets mange forskellige opgaver, så både elev og lærer kan bevare overblikket. Og det faglige kan introduceres af programmets interaktive assistenter, når eleverne har brug for det i processen. Jeppe Bundsgaard peger på en anden af projektets fordele:

”Projektet bryder skolens mure ned og skaber det, man kalder autentisk kommunikation. Dvs., at eleverne gør noget, som de ikke bare gør for lærens skyld. I det her

tilfælde laver man en avis i 1000 eksemplarer, som man kan dele ud på skolen, i lokalsamfundet, eller hvor det nu måtte være. Den form for autentisk kommunikation er nem at skabe med it. Det kan være at skrive en e-mail til bedsteforældrene eller lave en hjemmeside, som andre elever kan bruge. Den slags ’virkelige’ opgaver engagerer og inspirerer eleverne.”

Spørgsmålet er så, hvad der skal til, for at vi kan få det fulde udbytte af de nye teknologier i fremtidens danskfag. På det punkt står det klart for Jeppe Bundsgaard, at vi ikke kan følge den slagte vej, der dikterer mere teknisk know how til lærerne:

”Vi skal ikke have flere it-kurser. Dem har vi allerede haft for mange af. De hjælper ikke. Problemet er ikke manglende tekniske færdigheder. Problemet er at få færdighederne omsat i konkrete undervisningsforløb. Det er faglige kurser, hvor it er en integreret del af allerede eksisterende didaktikker, der er brug for.”

Og det skal ifølge Jeppe Bundsgaard ske allerede på seminarierne i langt højere grad, end det i dag er tilfældet.

”Som det er nu, er det faktisk de nyuddannede lærere, der har de største betænkeligheder ved at kaste sig over it, fordi det er begrænset, hvad de har lært om det i deres uddannelse. Det er selvfølgelig ikke så befordrende for fremtidens undervisning. Men generelt vil jeg nu sige, at det går i den rigtige retning. Langsomt, men dog i den rigtige retning.”

Af Peder Holm-Pedersen
peho@dpu.dk

Læs mere

'Kompetencer i dansk' af Jeppe Bundsgaard mfl.

'Danskfagets it-didaktik' af Jeppe Bundsgaard og Lisbet Kühn

JEPPE BUNDSGAARD

Lektor ved Institut for Didaktik, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet.

Jeppe Bundsgaard er tilknyttet uddannelserne i didaktik med særligt henblik på dansk og It-didaktisk design. Han er medlem af Forskningsprogram for medier og IT i et læringsperspektiv og har skrevet ph.d.-afhandling om danskfagets it-didaktik.

www.dpu.dk/om/jebu

www.jeppe.bundsgaard.net